

*Комунальний Заклад «Опорний Заклад Загальної Середньої Освіти I-III
Ступеня Села Копачівка» Копачівської Сільської Ради Волинської Області*

Тетяна Оксенюк

Словникова робота на уроках української мови в

початкових класах

(навчальний посібник для

вчителів 1 класу)

2021 р.

Автор: *Т. В. Оксенюк, вчитель початкових класів вищої категорії КЗ «ЗЗСО І-ІІІ ступеня с. Копачівка».*

Словникова робота на уроках української мови в початкових класах
(навчальний посібник)

У даному посібнику пропонується перелік словникових слів для учні 1 класу та різноманітні завдання для їх вивчення та закріплення на уроках української мови. Результатом поданих видів роботи є ефективно підвищення орфографічної грамотності та збагачення словникового запасу молодших школярів.

Матеріали призначені для вчителів початкових класів.

Рецензенти: Король Л. С., заступник директора з навчально-виховної роботи КЗ «ЗЗСО І-ІІІ ступеня с. Копачівка».

Грищенко Н. М., методист Рожищенського районного методичного кабінету

Схвалено методичною радою школи (протокол №3 від 19.02.2021 року)

Зміст

Вступ.....	4
Розділ I. Словникова робота на уроках української мови в початкових класах.....	6
I.1. Практична частина. Види роботи над вивченням словникових слів.....	9
Висновки.....	45
Список використаної літератури	46

Вступ

Одним із важливих напрямів удосконалення навчання учнів у початкових класах є впровадження у навчально-виховний процес новітніх технологій навчання. Сьогодні у центрі навчально-виховного процесу має бути учень.

Від його творчої активності на уроці, вміння доказово міркувати, обґрунтовувати свої думки і не боятись помилитись, вміння спілкуватись з учителем, учнями класу, вміння грамотно оформити свої думки письмово залежить успіх у свідомому опануванні шкільної програми.

Проблема, над якою ми працювали, полягає в ефективному підвищенні орфографічної грамотності при вивченні словникових слів та збагаченні словникового запасу молодших школярів.

Кінцевим результатом словникової роботи є активізація максимальної кількості засвоєваних слів, уміння учнів використовувати їх правильно, доречно, вибираючи найбільш необхідні слова для висловлення думок. Цю роботу необхідно планувати, проводячи її на уроках читання, мови і розвитку мовлення.

Важливою частиною роботи з орфографії в початкових класах є засвоєння слів, вимову і написання яких школярі, відповідно до програмових вимог, повинні запам'ятати. Списки слів за класами (за традиційною програмою) складають:

1-й клас – 39 слів, 2-й – 34 слів, 3-й – 49 слів, 4-й – 60 слів. Усього – 182 слова [2].

Список словникових слів для 1 класу:

Бджола, бабуся, виразно, влітку, ворота, годинник, гумка, ганок, ґрунт, гудзик, джміль, дзига, дзьоб, дідусь, загадка, зозуля, ім'я, їжак, квартира, Київ, корисний, лелека, лінійка, лялька, новий, одинадцять, олень, олівець, папір, парасолька, подруга, посередині, Україна, українська, фартух, цукерка, цукор, якір(39 слів) [2].

Я впевнена, що проблема засвоєння списку словникових слів є актуальною. Форми роботи на уроці, запропоновані в посібнику:

- зацікавлюють дітей, викликають бажання вчитися;

- дають змогу осмислено засвоювати нову інформацію;
- сприяють свідомому ставленню до мови як засобу самовираження, спілкування між людьми, передачі почуттів і переживань.

Розділ I. Словникова робота на уроках української мови в початкових класах

Словникова робота може проводитися у різних напрямках, а саме: ознайомлення учнів з лексичним значенням нових слів, словосполучень; засвоєння деяких граматичних форм, утворення яких викликає у дітей труднощі; навчання дітей орфоепічній вимові слів, зокрема правильній постановці наголосу; формування правописних умінь.

Якщо словникова робота на уроках української мови проводиться систематично та послідовно, то це сприятиме кращому розвитку мовлення учнів.

Кожна група слів відпрацьовується протягом декількох уроків.

На першому етапі діти знайомляться з новими словами, з'ясовується лексичне значення кожного слова. Іноді лексичне значення впливає з контексту, і в таких випадках діти можуть зрозуміти значення слова самотійно, без спеціальних роз'яснень. Для слів з предметним значенням пропонується наочне пояснення з використанням самого предмету або малюнку з його зображенням. Зміст абстрактних понять розкривається шляхом стислого словесного тлумачення.

Другий етап – словниково-орфографічні вправи. Такі вправи в комплексі спрямовані на стійке засвоєння дітьми правопису, орфоепічну вимову, правильну побудову граматичних конструкцій, активізацію активної лексики та розвиток зв'язного мовлення. На цьому етапі використовуються наступні завдання:

- різноманітні види роботи з орфографічним словником (постійне звернення до словника сприяє створенню у дітей важливої навички швидко схоплювати правильне написання слів, навички роботи з довідковою літературою);

- орфографічна робота зі словом (постановка наголосу, виділення червоним кольором «важкої» літери, звукобуквений аналіз слова, поділ слова на склади і на склади для переносу);

- підбір спільнокореневих слів, а також словотворення за допомогою префіксів та суфіксів;
- розбір слів за будовою (у процесі такої роботи учні усвідомлюють значення кожної морфеми в слові);
- добір до слова синонімів, антонімів, які допомагають передати думку виразно, яскраво;
- робота з деформованими текстами;
- звертання до витоків слова (знайомство з походженням слів дуже цікаве для дітей молодшого шкільного віку, сприяє розвитку уваги до мови);
- різноманітні види роботи з фразеологізмами, загадками, прислів'ями та приказками;
- розв'язування кросвордів;
- складання із словом словосполучень, речень, а з групою слів – міні-творів.
- запис слова у власний словничок з ілюструванням;
- письмо з пам'яті ;
- диктанти (попереджувальний, пояснювальний, вибірковий, малюнковий, творчий диктанти, диктант з коментуванням, диктант-переклад), які є активною формою тренувальних вправ і засобом перевірки навичок учнів з правопису [1].

Написання словникових слів переважно не можна пояснити правилами сучасного правопису, оскільки воно склалося історично. Відповідні вправи і завдання мають бути різноманітними, у змісті і меті яких слід звернути увагу передусім на лексичне значення слова.

Якщо учень бачить слово вперше, не знає, що воно означає, не вміє його правильно вимовляти, то й на письмі він не зможе передати його правильно. Тому в основі роботи над правописом таких слів, крім традиційних вправ, належне місце повинні посісти творчі вправи, які б активізували роботу учнів на уроці. Саме тому ми намагались створити вправи, які б зацікавили та змотивували дітей, наприклад, розгадування ребусів, слів-анаграм, загадок,

робота з прислів'ями, віршами та завдання, де потрібно пофантазувати, логічно помислити, тощо.

Вивчати українську мову із застосуванням навчальних словників – означає дати дитині можливість самостійно оволодівати знаннями, оперувати ними, що, в свою чергу, є основою набуття учнями мовної і мовленнєвої компетентності, якій у сучасній системі шкільної мовної освіти надається особливої уваги. Варто пропонувати учням відшукати програмове слово в тлумачному словнику, визначити, що воно означає, а потім ввести це слово у словосполучення або в речення. Користуючись навчальним орфографічним словником учні, за відповідного спрямування з боку вчителя, мають змогу отримати кілька видів важливої лінгвістичної інформації, такої як орфографічна, орфоепічна, семантична, морфемно-словотворча, синтаксична.

Обираючи методичний інструментарій для засвоєння графічного образу словникового слова, слід звертати увагу на використання таких методів і прийомів:

1. Пояснення лексичного значення слова.
2. Наголошення на особливостях правопису (зорове сприймання: на дошці, у підручнику, на картці з малюнком).
3. Звуко-буквений аналіз слова, списування, наголошення на різниці між написанням і вимовою.
4. Складання словосполучень, речень.
5. Визначення граматичних категорій (рід, число, відмінок тощо).
6. Списування з коментуванням;
7. Мовні ігри – ребуси, кросворди, анаграми, граматичні приклади, словотворчі вправи та ін.
8. Диктанти.

І.1. Практична частина. Види роботи над вивченням словникових слів

Бабу́ся (баба) — мати батька або матері,

дружина діда.

1. Загадка

Ніжна, лагідна, рідненька,
Як голубонька сивенька.
Нам би небо прихилила.
Це ... наша мила.

(Бабуся)

2. Хвилинка каліграфії

Б Ба бу ся бабуся

Бабуся, бабусин, бабувати

3. Склади речення

Моя, у, світі, бабуся, найкраща.

4. Вправа «Сенкан»

Бабуся

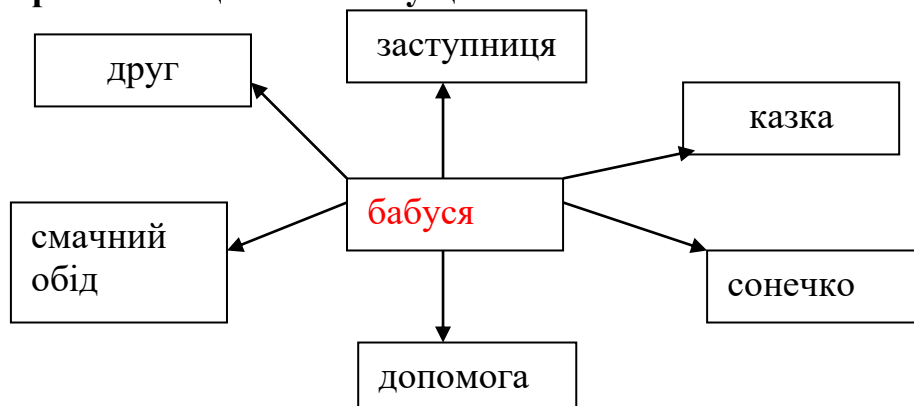
Люба, дорога.

Голубить, ніжить, тішить.

Бабуся – невтомна трудівниця.

Скарб.

5. Вправа «Асоціативний кущ»

БДЖОЛА

Бджола́ – медоносна комаха, що

збирає квітковий нектар і переробляє його на мед.

1. Склади слово. З кожного слова по букві .

2. Хвилинка каліграфії

Б дж джо ла

Бджола, бджолиний, бджоляр, бджолярство

3. Прислів'я.

Бджола мала, а й та працює.

4. Речення

Бджола – корисна комаха.

Бджілки запилюють рослини.

5. Прочитай і запам'ятай

ЦЕ ЦІКАВО

Бджіл на пасіці можуть бути тисячі, але вони ніколи не заважають одна одній. Бджілка бачить навколишній світ зовсім не таким, як ми. Людина розрізняє майже 60 різних кольорів, а бджола – лише шість: жовтий, синьо-зелений, синій, «пурпуровий», фіолетовий і невидимий для людини – ультрафіолетовий. Бджоли не розрізняють червоного кольору. Мед шанують усі, а бджіл – побоюються. Це тому, що бджола може дуже сильно і боляче вжалити. Так вона захищається. Вжаливши жертву, бджілка помирає.

Виразно – чітко,

розбірливо, легко зрозуміло.

1. Хвилинка каліграфії.

В Ви ра з но виразно

Виразно, чітко, розбірливо, зрозуміло.

Зроби звукову модель слова.

Виразно

[– о – о – – о]

2. Слово-анаграма

(разнови)

3. Утвори словосполучення із словами, що означають дію.

Виразно, виразно, виразно, виразно

.....

4. Гра «Випадайка»

Зро - міло, ви - зно, розбір-во, чіт -, лег-.

5. Прочитай речення. Закресли слово *виразно* у тому реченні, де воно вжито недоцільно. Заміни (усно) потрібним словом.

Півник виразно кукурікає.

Колобок виразно співає пісню.

Лисичка виразно облизується.

Мама виразно читає казку.

Влі́тку (улітку) –

літньою порою, літом.

1. Загадка

Сонце пече, липа цвіте,
вишня достигає;
коли це буває? (Влітку).

2. Хвилинка каліграфії

В лі літ ку влітку

Влітку - взимку

3. Цікава математика.

4. Загубилося слово.

(Коли?)..... яскраво світить сонечко.

Я поїду відпочивати на море (коли?).....

5. Що означає вислів : «Влітку сани на зиму готуй».

6. Склади усну розповідь на тему «Де ти відпочивав влітку?»

Воро́та – проїзд або прохід в

огорожі між будівлями тощо, а також ворітниця, що його закривають; брама.

1. Прочитай лічилку, знайди нове слово.

Ворота

Вийшла Лиска за Ворота,
А за нею – вся спільнота:
Зайці, Білки, Журавель,
Ще й «Пилип із конопель».

Гуси, кури, мавпенята
Дружно йдуть усі на свято,
Будуть вальс музики грати,
А звірята – танцювати

Витанцьовує Тарган,
Не танцює лиш Баран

«Варто йти, а може – ні,
Чи Ворота ці Нові

У Барана є турбота –
Він уперся у Ворота:

Ти на місті не тупцюй,
А до нас іди, танцю

2. Хвилинка каліграфії.

*в во ро та ворота
ворота, воротар, ворітниця*

3. Словосполучення.

Ворота (які?) нові, дерев'яні, металеві, великі, чорні, красиві.

4. Склади вислів і спробуй пояснити його зміст.

Дивиться ворота як нові баран
на

5. Склади речення.

Ми з братом пофарбували старі ворота.

6. Літери заплуталися. Ворота (ротаво)

Гу́мка – шматочок гуми,

призначений для стирання написаного. (Жувальна гумка, умка для волосся (резинка для волосся), резинка або гумка (тасьма або шнур з гумових та простих ниток, які розтягуються в довжину), білизняна гумка або білизняна резинка (тасьми для підтримування панчіх, шкарпеток), канцелярська гумка (тонке еластичне кільце для скріплення предметів).

1. Загадка

Бігаю туди-сюди
І рятую від біди:
Там, де помилка чи бруд,
Мною на папері труть. (Гумка)

2. Хвилинка каліграфії.

г гу гум ка
гумка, гумовий, гума

3. Добери прикметники і побудуй речення.

Гумка (яка?) нова,,,

В пеналі лежить нова гумка.

3. Яке слово зайве?

Ручка, зошит, гумка, лінійка, лялька, олівці.

4. Розіграй сценку.

Ти прийшов до магазину і хочеш купити гумку.

5. Добери риму.

Гумка – думка, гумка – сумка.

Га́нок — зовнішня

прибудова (часто крита) при вході до будівлі, у вигляді трохи піднятого над землею майданчика перед дверима

будинку.

1. Хвилинка каліграфії

Г га нок ганок

ганок, на ганку

2. Склади слово із перших букв різних слів.

3. Прочитай скоромовку і запам'ятай

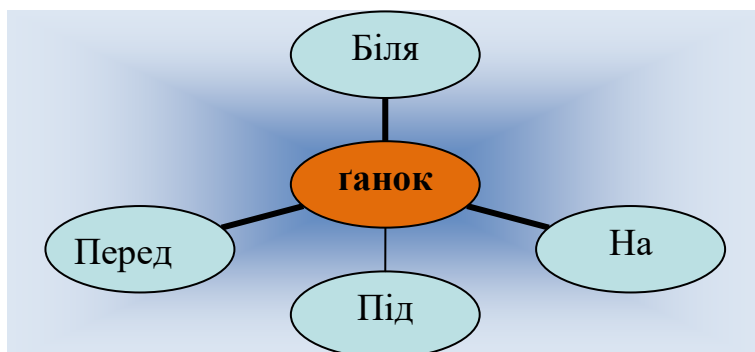
Дві гави зранку гасали по ганку.

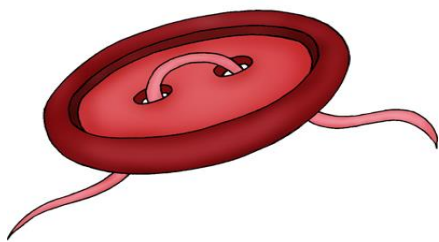
Гави просили на ганку сніданку.

4. Гра « Яке слово зайве ?»

Гудзик, гава, ганок, гуси, гедзь

5. Утвори словосполучення, з одним на вибір склади речення.

Гу́дзик – предмет, переважно круглої

форми, що служить застібною в одязі або використовується як прикраса.

1. Хвилинка каліграфії.

г гу дзи к гудзик

гудзик гу - дзик

2. Словосполучення.

Гудзик (який?) новий, старий, круглий, червоний, дерев'яний, потрісканий, поганий,

3. Прочитай. Це цікаво.

Гудзикове диво

Висить, нудьгує гудзик –
Спокійно так живеться.
Його не помічають,
поки не відірветься

16-го листопада у світі відзначають цікаве свято – «Всесвітній день гудзиків».

Його започаткували у Америці.

4. Поясни прислів'я.

В березні кожух і без гудзиків теплий.

Джмі́ль – корисна, як

запильник, комаха роду бджолиних з товстим мохнатим тільцем.

1. Розгадай ребус.

2. Хвилинка каліграфії

дж мі ль джміль

джміль, джмелиний, джмелик

3. Віднови слово.

МІЛЬДЖ

4. “Ніч-день”

Учні вголос чи самостійно читають слова з дошки. Потім по команді вчителя “ніч”, діти закривають очі. У цей час вчитель змінює слово. По команді “День”, діти читають нове слово. Кажуть, що в ньому змінилося порівняно з попереднім.

Слова для гри: джміль (джмелик), бджілка (бджолиний), казка (каска), голос (колос), рана (рама).

Дзи́га – дитяча іграшка у

вигляді круга або кулі на осі, яка за швидкого
обертання утримується у вертикальному

положенні.

1. Хвилинка каліграфії.

дз дзи га дзига

дзига – дзиги

2. Зроби звукову модель.

[– о – о]

3. Прочитай вірш, знайди нове слово.

Милочка-крутилочка

У Милочки-Крутилочки

Є дзиґа заводна:

Як заведеш –

Покрутиться

І спиниться вона.

А Милочка-Крутилочка,

Мов дзиґа, так і так

Все крутиться

Та крутиться,

Не спиниться ніяк!

4. Гра «Намалюй мене» письмово (запиши).

За ознаками, які називає вчитель діти відгадують предмет.

Це іграшка, яка крутиться навколо своєї осі. (дзиґа)

Шкільне приладдя, яке учні носять в пеналі, складається із 5 букв. (гумка)

Матуся твоєї матері. (бабуся).

Медоносна комаха, що запилює рослини. (бджола)

Дзьо́б – подовжена

загострена і покрита рогівкою ротова частина у птахів і деяких тварин.

1. Хвилинка каліграфії.

дз дзь дзьо б дзьоб

дзьоб, дзьобик, дзьобати

2. Знайди звукову модель слова "ДЗЬОБ".

варіанти відповідей

[- = о -] [= о -] [- = о =]

3. Відгадай загадку.

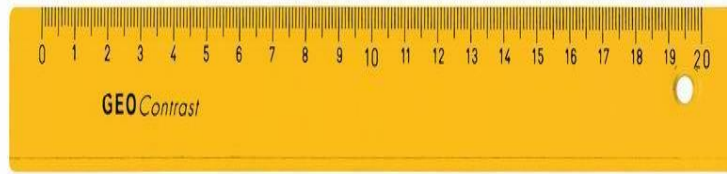
Вірно людям я служу,
Їм дерева стережу,
Дзьоб міцний і гострий маю,
Шкідників ним здобуваю. (*Дятел*)

4. Який дзьоб у дятла? Вибери відповідне слово і запиши речення.

Дзьоб міцний, малий, гострий, гачкуватий, довгий.

5. Прочитайте речення. Випишіть слова з буквосполученням *дз*.

Дзвінок покликав школярів на урок. У лісі зацвіли сині дзвіночки. З дитячої кімнати лунав дзвінкий дитячий сміх. Настуня глянула у дзеркало. У дятла міцний дзьоб

Ліні́йка – планка для креслення прямих ліній. Пряма риска на

папері, дощці тощо, яка допомагає писати рівними рядками.

1. Загадка.

Порахує сантиметри,

А як треба – міліметри!

Рівно лінії проводить,

З олівцем за ручку ходить. (*Лінійка*)

2. Хвилинка каліграфії.

лінійка лінійка

лінійка, лінія, лінійний, пролінійований

3. Розгадай ребус

4. Прочитай навпаки.

акїїніл

5. Пофантазуй!

Склади діалог двох лінійок, що живуть в одному портфелі.

Ля́лька – дитяча іграшка у

вигляді фігурки людини.

1. Прочитай вірш. Яка лялька у дівчинки?

Лялька

Хто не зна моєї ляльки?
В мене лялька, мов жива:
Як візьму її на руки –
Оченята відкрива.

Я нове їй плаття зшила,
Квіти вишила на нім, –
Бо не можна ж до бабусі
Йти у гості у старім!

Хоч у неї сліз немає,
Плаче донечка моя:
«Мамо, мамо», – вимовляє,
Ну, а мама в неї – я.

2. Хвилинка каліграфії.

ля ляль ка лялька

лялька, ляльковий, лялечка

3. Знайди звукову модель до слова «лялька» .

[= о = - о] [= о -] [- = о =]

4. Чи є у тебе лялька? Опиши її.

1. Як звати твою ляльку?
2. Хто її подарував (купив)?
3. Яка вона? (розмір, матеріал, колір)
4. Що вона вмє робити?
5. Як часто ти з нею граєшся?

Оліве́ць – тоненька паличка

графіту або сухої фарби у дерев'яній оправі, якою пишуть, креслять, малюють.

1. Відгадай загадку

Довгі палички кругленькі –
Сині, жовті, червоненькі.

На папері походили,
Кольори свої лишили...

Звуться палички оці
Кольорові... (Олівці)

2. Хвилинка каліграфії.

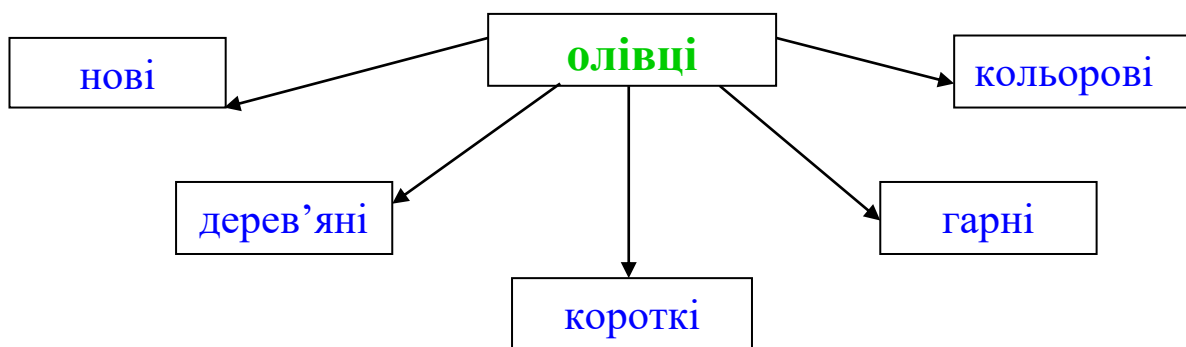
ол ів ці олівці

олівці о- лів - ці

3. Роз'єднай слова.

Укоробці лежать кольорові олівці.

4. Утвори словосполучення

5. Яке слово заблукало?

Ручка, зошит, «Буквар», гумка, лінійка, лялька, олівці.

Нови́й – який недавно виник, з'явився, не

існував раніше; недавно зроблений, створений .

1. Хвилинка каліграфії.

н но ви й новий

новий, новина, новизна, відновити

2. Розгадай ребус

3. Загубилися букви в словах – родичах.

нов-й

нов-на

нов-нький

нов-нка

поновл-вати

4. Прочитай прислів'я і поясни.

На новий рік прибавилось дня на заячий скік.

5. Утвори словосполучення за зразком.

Новий стіл – старий стіл.

Нові зошити –

Нова іграшка –

Нове завдання –

О'лень – велика жуйна тварина

(свійська та дика) із гілчастими рогами і коротким хвостом.

1. Хвилинка каліграфії.

о ол ень олень

олень, оленячий, оленятко.

2. Загадка

На голові його корона з гілля,

Копитця топчуть буйне зілля.

На спинці плямки білі, наче день,

Звірятко звати це ... (*Олень*)

3. Вправа «Кубування»

- тлумачення;
- словосполучення;
- речення;
- опис;
- асоціації;
- за і проти.

4. Гра «Засели тварин у зоопарк»

Страус

мурашка

кіт

миша

вовк

ведмідь

корова

олень

Парасо́лька – пристрій,

призначений для захисту від опадів (дощу чи снігу) або від сонячних променів. Вживається ще як зонти (з рос. мови).

1. Каліграфічна хвилинка.

па ра соль ка парасолька

парасолька – парасольки

2. Зроби звукову модель слова

[– о – о – о = – о]

3. «Чарівний капелюшок»

Діти витягують з капелюшка склади до слова *парасолька* і викладають слово на дошці.

4. Прочитай вірш. Дай йому назву. (візьми до уваги малюнок)

.....

Парасолька йде по місту
Дощик сіється краплистий,
Петрик вийшов погулять.
Парасолька йде по місту —
Лише кеди миготять.

Папі́р – матеріал для писання,

друку, малювання і т. ін., виготовлений з ганчіркової, деревної та іншої маси.

1. Каліграфічна хвилинка.

П на пір папір

Папір, паперовий, папірець, папірчик

2. Склади слово із перших букв різних слів.

3. Розгадай кросворд і дізнаєшся відгадку до загадки.

Все життя мовчить, а розуму навчає.

					1	К	И	Т	А	Й				
	2	К	А	М	І	Н	Ь							
3	Р	У	К	О	П	И	С							
					4	Г	У	Т	Е	Н	Б	Е	Р	Г
					5	П	Е	Р	Г	А	М			

1. Країна, в якій винайшли папір.
2. Твердий матеріал, на якому писали стародавні люди.
3. Переписана від руки книжка.
4. Прізвище німця – винахідника книгодрукування.
5. В якому місті був винайдений і вперше застосований пергамент.

4. Зроби звукову модель слова

[– ○ = ○ –]

По́друга – дівчинка, дівчина або

жінка, яка дружить з ким-небудь.

1. Каліграфічна хвилинка.

по дру га подруга

подруга, подружечка, подружка

2. Крісло автора.

Розкажи про свою подругу.

3. Гра «Продовж ряд слів»

Подруга – гамак – макітра – рама – мавпа – палас – ласти – тиша – шалаш.

4. Прочитай вірш. Знайди слова родичі до слова подруга.

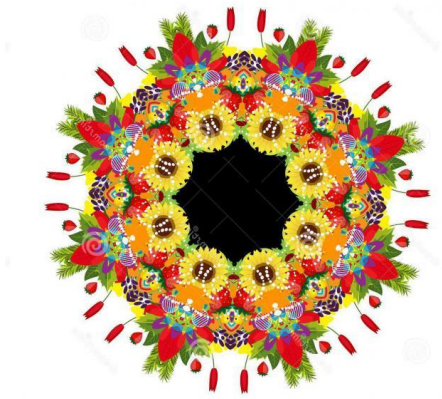
Подруги

У садку маленька Міла
Із Тетянкою дружила,
А як в перший клас пішла,
Іншу подругу знайшла.
І відтоді більше Міла
До Тетянки не дзвонила,
Дуже рідко з нею грала,
У дворі не помічала.
Мама Міли все зітхала,
Ну а потім їй сказала:

«Як же може таке бути ?
Кращу подругу забути?»
Опустила очі Міла,
Бо нарешті зрозуміла,
Що поведилась погано
І образила Тетяну.
Мама Мілу обійняла
Та серйозно їй сказала:
«Нових друзів, доню, май,
А старих не забувай!»

5. Гра «Розсіпанка із складів»

Посере́дині – у середині, в

центрі або недалеко від центру чого-небудь.

1. Хвилинка каліграфії.

по се ре ди ні посередині

посередині, в центрі, серед, поміж, посеред

2. Які букви змив дощик?

Лял...ка, вл...тку, нов...й, дз...об, гуд. ...ик, українс... ка,

пос...редині

3. Прочитай текст, випиши речення із словом «посередині», постав наголос.

Лісовий струмок

Біжить лісом маленький струмочок. Посередині струмка пливе жовтий осінній листок. Він тихо наспівує свою сумну пісеньку. Золоті дерева і кущі зачаровано слухають його спів.

4. Поділи слово на склади, склади звукову модель.

По – се – ре – ди – ні

[– ○ – ○ – ○ – ○ = ○]

5. Гра «Реконструкція»

9 10 7 8 1 2 5 6 3 4

Н І Д И П О Р Е С Е

Украї́на – рідний край,
країна, земля.

1. Хвилинка каліграфії.

У кра ї на Україна

Україна, держава, край ,Вітчизна

2. Прочитай вірш, випиши слово Україна, поділи на склади,зроби звукову модель.

Рідний край

Красивий, щедрий рідний край

І мова наша солов'їна.

Люби, шануй, оберігай

Усе, що зветься Україна (І. Січовик)

3. Розгадай кросворд.

Т Р И З У Б
К А Р П А Т И
Д Н І П Р О
Л Е Л Е К А
К И Ї В
К А Л І Н А
М А Л Ь В А

1. Як називається герб нашої держави?
2. Які гори України ви знаєте?
3. Як називається найбільша річка України?
4. Який птах є символом України?
5. Столиця України?
6. Кущ — символ України?
7. Квітка — символ рідної землі?

**КРОСВОР
ДИ**

Цу́кор – солодкий на смак харчовий

продукт.

1. Загадка.

Я білий, як сніг,
В пошані у всіх.
До рота попав –
Там і пропав. (Цукор)

2. Хвилинка каліграфії.

Ц цу цук ор цукор
Цукор, цукерка, цукерня, цукорниця

3. Розгадай ребус

4. Гра «Відповідай швидко й точно».

1. Цукор солодкий, а сіль –
2. Слон великий, а миша –
3. Дерево високе, а кущ –... .
4. Міст широкий, а лінійка –
5. Ніж короткий, а шабля –

За́гадка – короткий алегоричний

опис подій, предметів, явищ, які треба впізнати, відгадати в прозовій чи у віршованій формі.

1. Хвилинка каліграфії.

З за г га дка загадка

загадка, загадковий, загадати

2. Використавши цеглинки LEGO поділи слово загадка на склади і зроби звукову модель.

[- o - o - - o]

3. Збери загадку.

4. Вибери синоніми до слова загадка.

Головоломка, лічилка, кроссворд, потішка, жарт, шарада, ребус.

Украї́нська

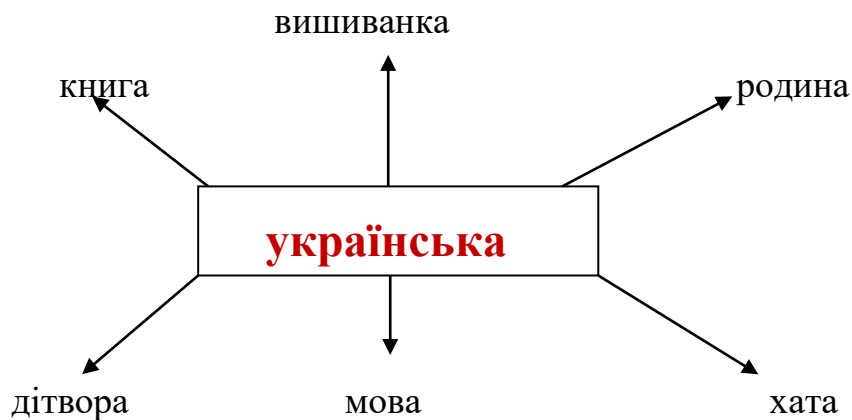
приналежність до певного народу, мови, звичаїв, тощо.

1. Хвилинка каліграфії.

ук ра ї нсь ка українська

українська, українка, Україна, україномовна

2. Асоціативний куц.

3. Гра «Дешифрувальник»

	А	Б	В	Г
1	у	р	к	с
2	а	ї	н	ь

Код: 1А,1В,1Б,2А,2Б,2В,1Г,2Г,1К,2А

Відповідь: українська

4. Схема звукового аналізу слова.

[о -- о = о -- = - о]

Цуке́рка – солодкий

кондитерський виріб, виготовлений з різних продуктів, зварених з цукром, що має вигляд невеличкого шматочка, кульки, плиточки та інше.

1. Загадка

В розмальованій хустині,
Солоденька всередині.
Коли нею почастиють,
Діти тішаться, ласують. (Цукерка)

2. Хвилинка каліграфії.

*ц цу кер ка цукерка
цукерка, цукерковий, цукерня, цукерочка*

3. Гра з LEGO.

Уявіть, що цеглинки LEGO – це цукерки. Складіть словосполучення відповідно до кольору.

Цукерка червона.

Цукерка блакитна.

синя.

помаранчева.

жовта.

зелена.

4. Гра « Вірю – не вірю »

Слово цукерка має два склади.

Слово цукор – три склади.

Слово цукерковий – шість складів.

Слово цукерочка – три склади.

Леле́ка – птах родини

лелекових.

1. Хвилинка каліграфії.

л ле ка лелека

лелека, лелеченя, лелечий, лелька

2. Прочитай виразно вірш. До кого звертаються у вірші?

– Лелеко, лелеко!

До осені далеко?

– Як замовкнуть жаби.

Як померзнуть баби.

Тоді осінь настане, –

Мені їсти не стане,

Полечу в інший край,

На той рік дожидай!

3. Розгадай ребус

4. Відредагуй текст, використовуючи слова: птах, він, пернатий.

Лелека

Лелека – великий перелітний птах. Восени лелека летить у теплі краї, а весною повертається на рідну землю. Адже тут лелека народився і тут з'являються його лелеченята.

Лелека – символ щасливої сім'ї.

Телефо́н

– вид електрозв'язку, що дає змогу передавати і приймати мовлення на відстань за допомогою електричних сигналів (що передаються дротами) або радіосигналів.

1. Загадка.

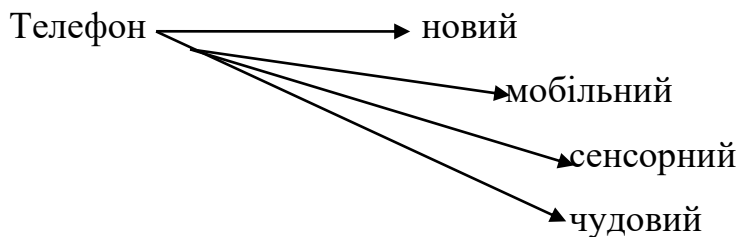
Він на відстань не зважає
З ким попросиш з тим з'єднає
Як почуєш звук-рингтон
Треба брати(Телефон)

2. Хвилинка каліграфії.

т т е л е ф о н т е л е ф о н

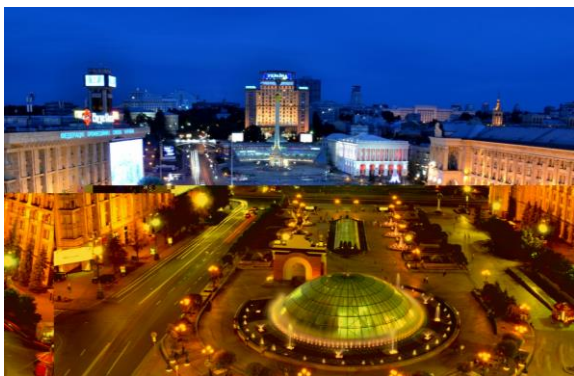
телефон телефоніст, телефонувати, телефонний

3. Добери кілька прикметників, що пов'язані із словом телефон.

4. Вправа «Кубування»

- словосполучення;
- речення;
- тлумачення;
- асоціації ;
- за і проти;
- текст.

Київ - столиця України,

одне з найбільших міст Європи.

1. Хвилинка каліграфії.

К и ї в Київ

Київ, київський, києвлянин.

2. Прочитай виразно вірш, запам'ятай як пишеться слово Київ.

Київ

Наш Київ розіслався
На горах над Дніпром,
Садами завітчався,
Мов дівчина вінком.

Його побудували
Брати, батьки, діди.
І славно захищали
Від лютої біди...

3. Впорядкуй прислів'я та поясни зміст.

1. Язык Києва доведе до.
2. не язык тільки Доведе до Києва, але й до кия.
3. розуму і Дурний в не купить Києві.
4. до Язык Києва доведе, а в заблудить Києві.

4. Яке слово зайве?

Львів, Одеса, Київ, Копачівка, Харків, Іванівка, Луцьк, Черкаси.

5. Гра «Продовж речення».

- Учні 1 класу побували на екскурсії в (Києві).
- Вони відвідали багато (музеїв).
- Найбільше дітям сподобався могутній (Дніпро).

Зозу́ля – корисний

перелітний птах-самка з світло- чи бурувато-сірим оперенням; поширений у Європі і Азії; кладе яйця

в чужі гнізда; живиться комахами, зокрема волохатою гусінню.

1. Хвилинка каліграфії.

з зо зу ля зозуля

зозуля, зозуляста, зозулька

2. Творче моделювання.

Горобці	Кують
Журавлі	Тьохкають
Солов'ї	Цвірінчать
Зозулі	Щебечуть
Сороки	Курличуть
Голуби	Скрекочуть
Ворони	Каркають
Півні	Воркують
Качки	Гелгочуть
Гуси	Кукурікають
	Кахкають

3. Прочитай акровірш про зозулю, запам'ятай правопис нового слова.

Зранку, вдень і в надвечір'я

Облітаю ліс уздовж і вшир я.

Занесу своє яєчко

У чуже яєсь гніздечко.

Легко всівшись на суку,

Я роки лічу: ку-ку!

4. Відредагуй прислів'я та поясни зміст.

Зозуля мостить собі гнізда не.

Ім'я́ – особиста назва

людини, що дається їй після народження.

1. Хвилинка каліграфії.

і м я ім'я

ім'я, імення, назва

2. Відгадай загадку, до відгадки добери 5 слів, що пишуться з апострофом.

А відгадайте-но: що я таке?

Всі хочуть, як народиться дитина,

щоб я було красиве і дзвінке,

бо носить все життя мене людина. (Ім'я)

3. Знайди загублену букву, поділи слова на склади.

Надія, Л.дія, Серг.й, Матв.й, Юл.я, Валер.й, ван, В.кторія.

4. Гра «Пишемо LEGO».

Розклади цеглинки і придумай імена відповідно до першої букви кольору цеглинки.

Жанна

Ольга

Чіпка

Зіна

Гена

Сергій

5. Гра «Редактор»

класі Оленка навчаються та Петрик у першому.

Я́кір – засіб для утримання судна чи іншого

плавзасобу на місці при стоянці. З'єднується із судном якірним ланцюгом. Тримна сила якоря в середньому в

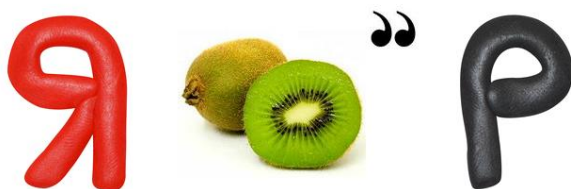
10 – 12 разів більше його ваги.

1. Хвилинка каліграфії.

я к ір якір

якір – якорі

2. Розгадай ребус

3. Знайди слова у слові.

Якір – я, як, які, кір.

4. Сканворд.

П	Е	С	В
Я	К	І	Б
Н	О	Р	А

Якір, кір, кора, Іра, сік, бік, нора, бар, еко, пес, як, біс, раб.

5. Цікава математика.

Як + кір = якір

біла – а +ка = білка

Ліс – с + ні +й = лінійка

море –е + оз = мороз

Сад + ок = садок

бе + різка = берізка

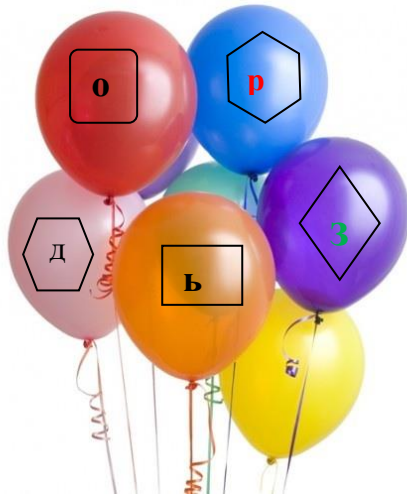
Фарту́х – предмет одягу різного крою, з різного матеріалу, який одягають під час роботи, щоб запобігти забрудненню одягу спереду.

1. Хвилинка каліграфії.

ф фа фар ту х фартух

фартух, фартушок, фартушечок

2. Роздай кульку словам.

Фа...тух, з... зуля, лял...ка, одина ...цять, гуд...ик.

3. Крісло автора.

- Розкажи, чи є у тебе вдома фартух?
- Який він? (колір, форма)
- Коли ти його одягаєш?
- Для чого ти його вдягаєш?

4. Вправа «Сенкан».

Фартух

Червоний, красивий, новий.

Лежить, висить, чекає.

Дівчинка Оленка часто його вдягає.

Захисник.

Квати́рка – шибка у вікні,

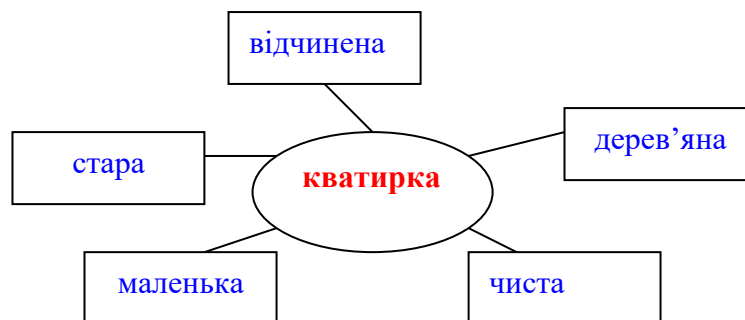
вставлена в раму, яку можна відчиняти для провітрювання приміщення, четверта частина кварти(кружки).

1. Хвилинка каліграфії.

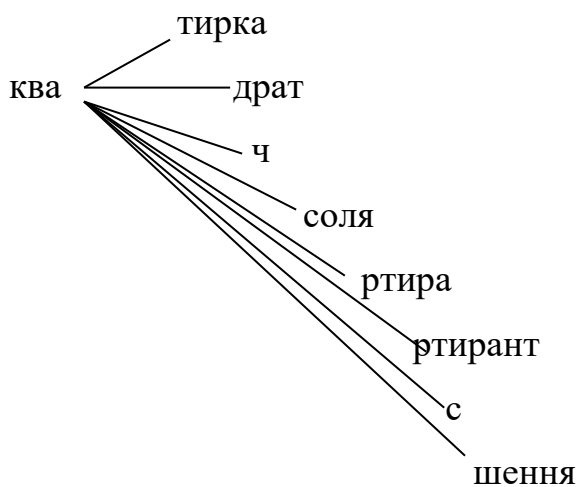
к ва тир ка кватирка

кватирка – ква – тир – ка

2. Утвори словосполучення.

3. Гра « Архітектор».

4. Використавши цеглинки LEGO поділи слово на склади зроби звукову схему.

[-- ○ -- ○ -- ○]

Комп'ютер – електронна

обчислювальна машина, яка передає, зберігає і обробляє інформацію.

1. Загадка.

Може він порахувати,
Може він пісні співати,
Малювати і писати,
Помилки перевіряти.

Може він листа прийняти,
З другом швидко нас зв'язати.
Він багато чого може
І завжди нам допоможе. (*Комп'ютер*)

2. Хвилинка каліграфії.

ко ом мп н`ю ют те ер

комп'ютер, комп'ютерний, комп'ютерщик

3. Сенкан.

1. Комп'ютер.
2. Новий, сучасний, розумний.
3. Читає, пише, співає.
5. Людям у житті допомагає .
6. Помічник.

4. Прочитай та запам'ятай нове слово.

Тих, хто надто багато часу проводить за комп'ютером і не може відірватися від гри, називають *геймерами*. Щоб не стати геймером, треба навчитися дотримуватись нескладних правил. Склади свої правила користування комп'ютером.

5. Відшукай звукову модель слова комп'ютер?

[- o - - - = o - - o -] ; [o - - - o = o - - = o]

Одина́дцять – кількість із 11 одиниць.

1. Прочитай лічилку, зверни увагу як пишуться слова одинадцять та дванадцять.

Раз, два, три, чотири,
Ми не любимо лінивих!
П'ять, шість, сім,
Зичим радості усім!
Вісім, дев'ять, десять,
Ми не будемо брехать!
Одинадцять та дванадцять,
Хочем все на світі знать!

2. Розгадай ребус.

3. Хвилинка каліграфії.

*од ин на дц ять одинадцять
одинадцять о- ди- на-дцять*

4. Утвори словосполучення.

цукерок

кошенят

одинадцять

учнів

дерев

парт

5. Склади і запиши речення із словом одинадцять. Перевір правильність написання за словником.

Їжа́к – невеличка тварина-

ссавець, спина й боки якої вкриті твердими голками.

1. Хвилинка каліграфії.

ї жа к їжак

їжак, їжачок, їжаченя, їжачиха

2. Букви загубилися.

В лісі є кр.вець чудовий,

Шиє зв.рам він обнови.

Для ведмед. – кожущк.,

Для лисичк. – чобітки,

Для куничок – рукав.чки,

І для білочк. спіднички,

Зайцю – вал.нки на лапки

І для вовка теплу ш.пку,

А собі зшив підж.чок.

Хто кравець. цей?.. (*Їжачок*)

3. Уяви, що твоя сім'я потрапила в чарівний будинок з довгим коридором та безліччю дверей. Відчинивши будь-які двері, можна потрапити до казки. Двері в яку казку можна відчинити, щоб побачити їжачка?(назви казки)

4. Яка тваринка зайва?

Висновки

Кожен вчитель, який працює з молодшими школярами повинен звертати увагу на розвиток активного словника учнів та формування орфографічної грамотності, адже це дуже корисний навик у майбутньому житті, який допоможе правильно та впевнено формувати свої думки в усній та письмовій формі, чітко розуміти написане, вільно почуватися під час спілкування. Коли дитина не шукає слів для висловлення своєї думки, вона позбавлена багатьох комплексів, а тому завжди активна в розмові, оперуючи потрібними словами і мовними зворотами. А такий результат досягається тоді, коли робота зі словниковими словами ведеться систематично, залучаються різні види пам'яті у дітей та проводяться творчі та пізнавальні вправи.

Різноманітні форми роботи на уроці зі словниковими словами (робота зі словниками, мовні ігри, орфографічна робота, написання словосполучень, складання звуко-буквенних схем, робота з прислів'ями, текстами, віршами та багато інших), що були запропоновані у навчальному посібнику, сприятимуть закріпленню знань учнів та розвитку їхнього мовлення.

Завдяки своїй багатофункціональності методичний матеріал доцільно використовувати як при ознайомленні із новим словниковим словом, так і при повторенні начального матеріалу та діагностиці знань.

Список використаних джерел

1. Большакова І., Пристінська М. Словникові слова. Дидактичний матеріал // [Електронний ресурс] - <https://www.slideshare.net/ippo-kubg/ss-55456883>
2. Генератор ребусів №1 для дітей [Електронний ресурс] - http://rebus1.com/ua/index.php?item=rebus_generator
3. Державний стандарт початкової загальної освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 року № 87, м.Київ)
4. Коваленко О. Вивчення словникових слів на уроках української мови / О.Коваленко // Початкова школа. Науково-методичний журнал - 2005. - № 5 - с.20-21.
5. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. (1 – 2 класи НУШ). – К. : Освіта, 2019. – 294 с.
6. Маркова К.І. Словникова робота на уроках української мови в початкових класах / К.І. Маркова // [Електронний ресурс] – http://osvita.ua/school/lessons_summary/initial/6257/
7. Прищепа К. С. Тематичний словник школяра / К. С. Прищепа, В. Г. Лук'яненко. – К. : Гала, 1997. – 336 с.
8. Словник української мови [Електронний ресурс] = Академічний тлумачний словник (1970—1980). - Електрон. текст. данні. - Б.м., сор.